

KUDRET AYŞE YILMAZ'IN MÜHÜR KUYUSU ROMANI

Nurullah ÇETİN

G ünümüz Türk romanı, her bakımdan gelişme, çeşitlenme ve ilerleme kaydetmeye devam etmektedir. Bu türde özgün ürünler verildiğini görmek sevindirici. Bu bağlamda adından söz ettiren genç bir yazar olarak Kudret Ayşe Yılmaz, *Orobanhiyye* (2012), *Ruh* (2013), *Gülhatmi* (2015) adlı üç romanından sonra dördüncü olarak *Mühür Kuyusu* (Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016) adlı romanını yayınladı. Yazar, her romanında hem teknik hem de içerik olarak özgün yaklaşımlar getirmekte ve yenilikler denemektedir. Bu yazımızda yazarın *Mühür Kuyusu* adlı bu son romanını değerlendireceğiz.

Mühür Kuyusu romanı genelde evrensel insanlık hâllerini, daha özeldede Müslümanların evrensel insanlık sorunlarını sembolik figürler ve kurgu üzerinden irdeleyen bir metindir. Roman, daha çok hikmet denilen bilgeliği merkeze almış. Klasik roman kurgusunun dinamik olay merkezli akıcılığı ve sürükleyiciliği olmasada ayetler, hadisler, kelimakibarlarla beslenip zenginleşen felsefi bir söylemi de yedeğine alan bir düşünce romanıdır. Dolayısıyla romanda metinler arası ilişki oldukça yoğun olarak karşımıza çıkıyor.

Roman bir yönüyle modern bir siyer hüviyetindedir. Klasik anlamda bir Hz. Muhammed (sav) biyografisi değil ama, Hz. Muhammed'in hayatından, kişiliğinden, insanlığa getirdiği evrensel insanlık değerlerinden süzölmüş, düşünceleri ve yaşantısıyla günümüze örnek olabilecek bir kurtarıcı peygamber biyografisi sunulmuş. Mesela onun doğuşu,

dünyaya gelişinin anlamı, dünyada bulunuşunun işlevi ve önemi vurgulanırken şu boyutuna yer verilir:

“O içi altın bir leğende zezem ile yıkandı. O gün yüreğinde iki siyah kan pıhtısı çıkmıştı: Kin ve haset. Onların yerine huzur ve sükunet; merhamet ve şefkat eklendi. Yarılmış göğsünü kapatıp peygamberlik mührü ile mühürlediler.

Mühür, PEYGAMBERLİK! Mühür, YÜZÜK, Mühür KUYU, peygamberlik yüzüğü kuyuda MÜHÜR.” (s.10)

Bu ifadelerden romanın adının simgesel karşılığını da çıkarıyoruz. Kuyuya düşmüş ve oradan çıkarılması gereken yüzük, peygamberlik yüzüğüdür. Kuyu karanlığı, yanlışları, küfrü, dalaleti, her türlü inanç ve yaşama sapıklığını, sapkınlığını, zifiri karanlığı temsil ederken Hz. Muhammed’in yüzüğü olan mühür de bu zifiri küfür, inançsızlık ve sapkınlık karanlıklarını aydınlatan tek kurtuluş reçetesini yani sahih İslam’ı temsil ediyor.

Mührü yani Peygamber yüzüğünü kuyudan çıkarmak, aslında doğruya, hakikate, mutluluğa ve kurtuluşa ulaşmak demektir. Bunun güncel karşılığı da şudur: Bugün gerçek İslam, indirilmiş din olan *Kur’an* ve Peygamber İslam’ı âdeta karanlık kuyularda kaybedilmiştir, gizlenmiştir, bilinmez ve yaşanmaz olmuştur. Bir taraftan imansızlık ve İslam’dan uzaklaşma, diğer yandan Müslümanların hurafelere, sapmalara, uydurulmuş dinlere olan eğilimi, gerçek İslam’ı temsil eden Peygamber mührü olan yüzüğü karanlık kuyu diplerine hapsedmiştir.

Mühür simgesi aynı zamanda “her müminin gönül kuyusunda arayıp da bulacağıydı.” (s. 246)

Kuyu ve mühür simgeleri, şu konuşmalarda daha belirgin kılınıyor:

“ŞERİRE: Seçilen âlim kuyunun içine dalacak. Mühür, onun avuçlarıyla asırlar sonra gün ile buluşacak.

ZERRE: Fitne bitecek!

KATRE: Kan duracak!

ŞERİRE: Ortalık durulacak!

HABBE: Kötü niyet perdelerini kapatacak.” (s. 54)

Demek ki âlimler gerçek İslam hakikatini yeniden bu çağın idrakine sunacak ve bu modern zamanların sorunlarına gerçek çözüm olabilecek Hak din İslam hakiki, sahih yönüyle ortaya konabilecektir.

Roman bir başka yönüyle tasavvufi duyarlığa yaslanmış. Geleneksel Türk tasavvuf birikiminden ve edebiyatından, divan edebiyatından bolca beslenmiş.

Romandaki 4 sembolik değer, bir bakıma peygamber mührünü karanlık kuyudan çıkarıp insanların istifadesine sunma çabasında olan figürleri, âlimleri temsil eder.

Roman kişilerini oluşturan 4 sembolik değer ya da soyutlaştırılarak kişileştirilmiş dört kavram şunlardır:

1. Şerire: Şerli kadın, kötü kadın. Ateşi temsil eder. Ateşin sesidir.
2. Katre: Damla demektir. Suyu temsil eder. Suyun dilidir. Temiz ve temizleyen İslam'ı temsil ediyor.
3. Zerre: Çok ufacık parça, molekül. Toprağın elidir. Alçak gönüllülüğü, marifeti temsil eder.
4. Habbe: Su kabarcığı demektir. Havanın nefesidir.

Bu dört temel değer hepsinin amacı da aslında aynıdır. O da insanlığa huzur, mutluluk, doğruluk, iyilik getirmek. Müreffeh bir hayatı hak edenlere sunmaktır. Romanın temel izleği aslında ZERRE'nin ağzından şöyle verilmiş: "*Mühür davası bu, mührü hürriyetine kavuşturma davası...*"(s.48) ŞERİRE de şöyle der: "*Ne sizi sevdiğimden buradayım ne de gönül eğlencesidir derdim. Mühür sevdası benimki... Mühre ulaşma vurgunluğu...*" (s. 49)

Mutlak hakikati, evrensel kurtuluş değerini ve saf gerçek İslam'ın sembolü olan mührü bulma, ortaya çıkarma ve işlevsel hale getirme davasını ve amacını KATRE de şöyle ortaya koyar: "*Madem kader birledi bu gece mührü bulma vazifesi için yolları, ne atışmalı ne dalaşmalı... Ümmetin içinde kanayıp duran dağlanamaz fitneyi mühür ile bitirmekse hedef öncelikle kendi aramızda konuşabilmeli, kanaatlerimize tahammül etmeli, birbirimize tahakküm kurmaya girişmemeliyiz.*" (s. 49)

Bu dört unsur, aynı zamanda kesrette vahdeti yani çoklukta birliği de temsil eder. "*Dört âlim bir olmuştur. Toprak ateşe yuva, hava suya*

habab, su toprağa bereket, ateş havaya nimet... Her şey nizam üzerinedi.” (s. 246)

Bu dört unsur, geleneksel Türk edebiyatı ve kültürünün bir boyutunu teşkil eden anâsır-ı erbaadır. Anâsır-ı Erbaa “dört öge”, “dört element” demek. Toprak, su, hava ve ateş. Kâinatı meydana getiren temel öğeler. Antik Çağ Yunan düşüncesinde de var. Her filozof bunlardan birini kâinatın ve varlığın temeli yani ilk unsuru, diğerlerini de bağıl unsur kabul etti. Hava ve ateşin erkek, su ve toprağın dişi karakterde olduğu kabul edilir. Varlığın ve hayatın tamlığı, bütünlüğü bu dördünün birliğine bağlıdır. Toprak suya, ateş havaya muhtaç. Su olmadan toprak, toprak olmadan su bir hiç, hava olmadan ateş yanmaz. Su hem toprağı doyurur hem ateşi söndürür.

Bu dört öge, kâinatın maddi temelini oluşturduğu gibi insanların da farklı manevi yönlerini, karakterlerini, kişiliklerini de belirliyor ve oluşturuyordu. Buna göre ateş sıcaklık, su, yaşlık, hava soğukluk, toprak da kuruluştur.

Romanın kurgusal özelliklerine bakacak olursak şunları görüyoruz. Romanda daha önce pek kullanılmayan yeni bir kurgu tekniğine yer verilmiş. O da münazara tarzıdır. Toprak, hava, ateş ve sudan oluşan dört cansız unsur, kişileştirilerek dört âlim olarak temsil edilmiş ve bu dört âlim, kendi aralarında tatlı bir münazara yaparak hâkimane sohbetler yapıyorlar. Aslında bu dört unsur arasındaki diyaloglar, Türk-İslam dünya görüşünü, değerlerini, kültürünü, yaşama biçimini sergilemektedir.

Bu kurgu tekniği daha önceki Türk edebiyatı ürünlerinde de değişik şekillerde vardır. Mesela Yusuf Has Hacib’in 1069-1070 yıllarında kaleme aldığı *Kutadgu Bilig* (Saadet Veren Bilgi) adlı eserinin kurgusal yapısı da aslında teknik olarak münazara tarzındadır. Bu eserde de 4 simgesel kişilik vardır:

1. Kün Togdı: Hükümdar, kanun, adalet;
2. Ay Toldı: Mutluluk, saadet;
3. Odgurmuş: Akıbet, hayatın sonu;
4. Ögdülmiş: Akıl, zekâ.

Eser boyunca bu dört simgesel şahsiyet, kendi aralarında karşılıklı olarak konuşarak, münazara ederek bazı hikmetleri yansıtır. İyilik, bilgi, akıl, devlet, adalet, yöneticiler, dünya, ahret, insanlararası ilişkiler, evlilik, çocuk yetiştirme, doğruluk gibi evrensel insanlık hâlleri İslam ve Türk töresi hikmetine göre ele alınmaktadır.

Kudret Ayşe Yılmaz, *Mühür Kuyusu* adlı romanında *Kutadgu Bilig*'den bu yönüyle etkilenmiştir.

Yine karşılıklı konuşma tekniğinin bir başka türevini Türk halk edebiyatında “atışma” geleneğinde görüyoruz. Âşıklar dinleyiciler karşısında karşılıklı olarak âdeti diyalog tarzında şiir söylerler, şiir yarışı yaparlar. Yani birbirlerine laf atarlar, karşılıklı konuşurlar, münazara ederler, deyişirler, aytışırlar. *Mühür Kuyusu* romanında kurgu tekniği bakımından atışmanın da etkisini görmekteyiz.

Ayrıca divan edebiyatımızda “müşterek gazel” yazma geleneği de vardır. Yani iki şairin beyit ya da mısraları birlikte söyledikleri gazellere deniyor.

Bir bütün olarak değerlendirilecek olursa *Mühür Kuyusu*, geleneksel Türk-İslam kültür ve edebiyat birikimini, hikmetini, felsefesini, dünya görüşünü, tekniğini modern bir roman kurgusu ve üslubu ile güncele uyarlayarak yeniden üretmiştir. Özellikle geleneksel münazara tekniğinin modern romana nasıl uyarlanabileceğinin güzel ve etkili bir örneğini vermiştir. Günümüz Türk edebiyatının şiir, hikâye, roman gibi değişik türlerinde gelenekle bağların daha sık kurulduğunu, gelenekten yararlanarak yeni bir edebiyat üretme çabalarının yoğunluğunu görmek, bize mutluluk veriyor.